न्यूनंअसमर्थं असंगतंपदंयत्तदसमर्थमितिस्मृतं इदंतदन्यत्समर्थंविस्तररूपं ६ कष्टशब्दंछंदोव्याकरणदोषयुक्तंतदन्यत्सुशब्दतारूपं ७ विक्रमाभिहितंउदारत्वं नृत्यद्भिरिवपदैर्वाक्यरचनंगुणः नचेतिचकारात्पूर्वनकारानुवृत्तिः नकारद्वयेनौदार्याधिक्यंसूचितं तदन्यत्क्लिष्टं यथोक्तं दूरंयस्यार्थसंवित्तिःक्लिष्टंनेष्टंहितत्सतां उदाहृतंच विजितात्मभवद्वेषीत्यादि विनागरुत्मताजितइंद्रस्तस्यात्मभवोर्जुनस्तस्यद्वेषीकर्णइत्यर्थः ८ नशेषं शेषःपदांतराध्याहारः अनुकल्पोलक्षणातयायुक्तत्वं निष्कारणंनिष्प्रयोजनं अहेतुकंयुक्तिशून्यं अध्याहारलक्षणाफलयुक्त्यपेक्षमित्यर्थः यथाइषेत्वेतिवाक्यंछिनद्मीत्यध्याहारसापेक्षं मित्रंप्रतिविषंभुंक्ष्वेतिवचनंशत्रुगृहेभोजननिषेधलक्षणार्थं एतच्च समाधिःसोन्यधर्माणांयदन्यत्रप्रकल्पनमित्यालंकारिकाणांगुणः तथापिवेदार्थमर्यादाविदांमतेऽयंदोषः प्रयोजनहीनंराजासौगच्छतीत्यादिनिर्युक्तिकं गोरपत्यंबलीवर्दस्तृणमत्तिमुखेनसइति एतैर्दोषैर्हीनंभाविकत्वादिगुणांतरयुक्तं तएतेनवशब्दानांगुणानवदोषाश्चतंत्रेणैवनञ्वद्भिःपदैर्दर्शिताः यद्यपिउपेतार्थमितिश्लोकेपिनञ्वंतिपदानिवर्तंतेतथापितल्लक्ष्याणांदोषाणामेष्वेवांतर्भावान्नतत्रापितद्व्यर्थत्वंकल्पितं तथानिष्ठुराक्षरत्वादीनांदोषाणामपिगुणत्वंकेनचिन्निमित्तेनोच्यते यथा यच्छ्रुतेर्विरसंकष्टंतस्यदुर्वचकादिषु गुणत्वमनुमन्यंतेसा

नन्यूनंकष्टशब्दंवाविक्रमाभिहितंनच ॥ नशेषमनुकल्पेननिष्कारणमहेतुकं ॥ ८९ ॥ कामात्क्रोधाद्भयाल्लोभाद्दैन्याच्चानार्यकात्तथा ॥ ह्रीतोनुक्रोशतोमानान्नवक्ष्यामिकथंचन ॥ ९० ॥ वक्ताश्रोताचवाक्यंचयदात्वविकलंनृप ॥ सममेतिविवक्षायांतदासोर्थःप्रकाशते ॥ ९१ ॥ वक्तव्येतुयदावक्ताश्रोतारमवमन्यवै ॥ स्वार्थमाहपरार्थंतत्तदावाक्यंनरोहति ॥ ९२ ॥ अथयःस्वार्थमुत्सृज्यपरार्थंप्राहमानवः ॥ विशंकाजायतेतस्मिन्वाक्यंतदपिदोषवत् ॥ ९३ ॥ यस्तुवक्ताद्वयोरर्थमविरुद्धंप्रभाषते ॥ श्रोतुश्चैवात्मनश्चैवसवक्तानेतरोनृप ॥ ९४ ॥ तदर्थवदिदंवाक्यंराजन्नेकमनाःशृणु ॥ यथाजतुचकाष्ठंचपांसवश्चोदबिंदवः ॥ ९५ ॥ संश्लिष्टानितथाराजन्प्राणिनामिहसंभवः ॥ शब्दःस्पर्शोरसोरूपंगंधःपंचेंद्रियाणिच ॥ ९६ ॥

नुप्रासस्यसूरयइति भ्राष्ट्रास्त्वाष्ट्रारिराष्ट्रेनभ्राष्ट्रेनादंष्ट्रिणोजनाः धार्तराष्ट्राःसुराष्ट्रेनमहाराष्ट्रेचनोष्ट्रिणइत्यादिग्रंथांतरेद्रष्टव्यं मोक्षकथाव्यवधायकत्वाच्चनैतत्प्रपंचितं तदेतदभिप्रेत्योक्तंनववाग्दोषाअष्टादशवाचोगुणाइति ॥ ८९ ॥ नवबुद्धिदोषानाह कामादिति अनार्यकात्दर्पात् ह्रीतःत्रपातः अनुक्रोशतःकृपातः ॥ ९० ॥ वाक्यगुणानुक्त्वावक्तृगुणानाह वक्तेति अविकलंअव्यग्रंयथास्यात्तथाविवक्षायांतत्त्वनिर्णयार्थायांकथायांसमंसिद्धांताविरोधेनयदाएतिप्रविशतितदासःविवक्षितार्थःप्रकाशते नतुउभयोरप्युत्पथगामित्वे ॥ ९१ ॥ तयोरेवस्वस्वपक्षाग्रहेऽर्थनिर्णयोनभवतीत्याह वक्तव्येइति स्वार्थंस्वेनपरिगृहीतमर्थंपरार्थंउत्कृष्टमर्थं यदारोहतिहृद्यारूढंभवति ॥ ९२ ॥ विशंकाभ्रमविप्रलंभकत्वादिबुद्धिरूपा ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ जडाद्देहेंद्रियादेर्वामदेववदात्मानंपृथक्पश्यंतीसुलभाप्राणिनांचिदचित्संघातात्मनांजीवानांसंबंधीकेवलश्चिदंशआकाशवत्त्वयिमयिचएकोवाङ्मनसातीतश्चेतिनप्रष्टव्यएवंअचिदंशोपिकाष्ठलोष्ठसमःस्वदेहवत्सुतरांनप्रष्टव्यइत्याह यथेत्यादिना ॥ ९५ ॥ ९६ ॥

Digitized by Google